

УДК 352:351:005.334

Дергач Анна Вадимівна

*кандидат наук з державного управління,
доцент,
доцент кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
ORCID: 0000-0003-2713-0094*

Приходько Олена Олексіївна

*кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та соціальної
роботи
Криворізький державний педагогічний
університет
ORCID: 0000-0002-1054-0268*

Вітенко Сергій Миколайович

*аспірант кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
ORCID: 0009-0003-8828-1256*

DOI: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2026-4-69-26>

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Анотація. Вступ. У статті розглядається проблема забезпечення стійкості територіальних громад в умовах кризових ситуацій через призму децентралізації. Актуальність зумовлена незавершеністю реформи децентралізації в Україні, інституційною подвійністю на рівні областей і районів, низьким рівнем довіри до влади та недостатньою інтеграцією громадських ініціатив у систему публічного управління.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів публічного управління територіальними громадами в кризових ситуаціях на основі використання потенціалу децентралізації.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є наукові праці вітчизняних авторів, присвячені проблематиці децентралізації, взаємодії органів влади та місцевого самоврядування, фінансовому забезпеченню громад, пасіонарності та соціальній взаємодії. Використано методи: теоретичного узагальнення, систематизації, порівняльного аналізу, табличний та схематичний для візуалізації результатів.

Результати. Визначено ключові чинники стійкості територіальних громад: інституційно-правові, соціально-психологічні, фінансово-економічні та інформаційно-комунікаційні. Розроблено схему взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування в антикризовому управлінні, а також модель фінансово-управлінського забезпечення стійкості громади. Побудовано модель фінансово-управлінського забезпечення стійкості (активний бюджетний менеджмент, адаптивне управлінське рішення, державні пільгові режими, цифрова прозорість). З'ясовано, що найбільш уразливими є прифронтові громади та громади з незавершеною децентралізацією. Обґрунтовано необхідність завершення адміністративно-територіальної реформи, запровадження префектурної моделі, створення механізмів підтримки пасіонарності та інституціалізації локальних ініціатив.

Перспективи. Подальші дослідження доцільно спрямувати на формування комплексної моделі публічного управління розвитком територіальних громад, здатної забезпечити їх адаптивність в умовах невизначеності, зокрема через кількісний аналіз впливу складових фінансової стійкості, дослідження механізмів диверсифікації джерел фінансування та трансформації спонтанних громадських ініціатив у сталі управлінські практики з використанням цифрових інструментів.

Ключові слова: публічне управління, механізми взаємодії державної влади та місцевого самоврядування, децентралізація, антикризове управління, територіальна громада.

Copyright © The Author(s).

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку України характеризується глибокими трансформаціями системи публічного управління, ключовою з яких є реформа децентралізації. Вона суттєво розширила повноваження територіальних громад у сфері фінансового забезпечення, управління ресурсами та організації публічних послуг [4]. Однак військовий конфлікт створив безпрецедентні виклики для функціонування місцевого самоврядування, особливо для прифронтових та тимчасово окупованих територій. Кризові явища — від воєнних конфліктів і соціально-економічних потрясінь до руйнування інфраструктури та вимушеного переміщення населення — вимагають від територіальних громад нових механізмів самоорганізації, мобілізації ресурсів та адаптації управлінських практик [1; 2].

Проблема полягає в тому, що наявні механізми публічного управління, сформовані в межах децентралізаційної реформи, виявилися не повною мірою готовими до функціонування в екстремальних умовах воєнного стану. Як зазначає Ю. Войтенко [4], реформа децентралізації не відбулася в повній мірі, оскільки зберігається інституційна подвійність на рівні областей і районів, де одночасно функціонують місцеві державні адміністрації та представницькі органи самоврядування, що зумовлює конкуренцію повноважень і управлінські колізії. Крім того, недостатня координація між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, особливо в умовах децентралізації та цифровізації, призводить до зниження ефективності надання адміністративних послуг і реагування на кризові явища [3].

Особливої гостроти проблема набуває у прифронтових територіальних громадах, які зазнають системних втрат соціально-економічного потенціалу, руйнування інфраструктурних об'єктів та суттєвого звуження фінансової бази. Обмеженість власних доходів місцевих бюджетів, зростання видатків на безпекові та соціальні потреби, а також залежність від зовнішніх джерел фінансування зумовлюють необхідність пошуку нових підходів до фінансового забезпечення інфраструктурних процесів [2]. Водночас, як свідчать дослідження Л. Комахи [1], саме кризові умови активізують внутрішні ресурси громад — пасіонарність, соціальний капітал, довіру та солідарність, які за умов належної інституційної підтримки здатні трансформуватися у сталі управлінські практики. Однак інтеграція цих низових ініціатив у загальну систему публічного управління залишається невирішеним завданням.

Таким чином, проблема полягає у наявності суперечності між об'єктивною потребою в забезпеченні стійкості територіальних громад у кризових ситуаціях (воєнний стан, посткризове відновлення) та недостатньою ефективністю існуючих механізмів публічного управління, сформованих у межах децентралізаційної реформи. Невирішеними залишаються питання удосконалення розподілу компетенцій між органами державної влади та місцевого самоврядування в умовах високої невизначеності, розробки дієвих механізмів соціальної взаємодії та фінансового забезпечення, а також інтеграції спонтанних проявів громадської активності в систему антикризового управління територіальними громадами. Вирішення цієї проблеми має не лише теоретичне, а й прикладне значення, оскільки безпосередньо впливає на здатність громад зберігати життєздатність, відновлювати інфраструктуру та забезпечувати базові потреби населення в умовах військового конфлікту та повоєнної розбудови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика децентралізації як чинника стійкості територіальних громад, особливо в кризових умовах, перебуває у фокусі уваги вітчизняних науковців. Аналіз останніх публікацій дозволяє відокремити кілька ключових напрямів досліджень: соціально-психологічні та організаційні ресурси стійкості громад, фінансове забезпечення розвитку інфраструктури прифронтових територій, взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах децентралізації та цифровізації, а також механізми залучення громадськості до публічного управління.

Перший напрям пов'язаний із дослідженням нематеріальних чинників стійкості громад. Л. Комаха [1] розглядає феномен пасіонарності як ключовий ресурс забезпечення згуртованості територіальних громад у посткризових умовах. Автор обґрунтовує, що пасіонарність виступає не лише індивідуальною якістю, а й колективним ресурсом, що формує соціальний капітал, довіру та солідарність. Водночас залишається недостатньо дослідженим питання інтеграції спонтанних проявів пасіонарності в систему публічного управління на рівні територіальних громад.

Другий напрям охоплює фінансові аспекти функціонування громад у кризових умовах. І. В. Заблудська та ін. [2] досліджують фінансове забезпечення розвитку соціально-економічної інфраструктури прифронтових територіальних громад. Автори пропонують квадрант фінансової стійкості, що включає активний бюджетний менеджмент, адаптивне управлінське рішення, державні пільгові режими та цифрову прозорість (DREAM). Однак поза увагою залишається питання взаємозв'язку між фінансовою стійкістю громад та ефективністю антикризового управління в умовах динамічних загроз.

Третій напрям — найбільш представлений у проаналізованих джерелах — стосується взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування в контексті децентралізації. С. Л. Прокопенко [3] визначає основні проблеми та перспективи такої взаємодії у сфері надання адміністративних послуг, наголошуючи на недостатній координації та технічних обмеженнях. Ю. Войтенко [4] аналізує особливості взаємодії на сучасному етапі державотворення, зазначаючи, що реформа децентралізації не відбулася повною мірою

через збереження впливу місцевих державних адміністрацій. А. П. Самойлов [5] зосереджується на методологічних засадах розподілу компетенцій, пропонуючи використання сучасних дослідницько-інноваційних методів для завершення децентралізації в умовах воєнного стану та повоєнний період. А. Й. Француз та І. М. Коренчук [9] досліджують делегування повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, наголошуючи на необхідності ресурсної та кадрової готовності місцевих органів до виконання делегованих функцій. О. О. Ромахова та ін. [11] розглядають формування інноваційної політики на рівні ОМС, підкреслюючи важливість координації між стейкхолдерами. Незважаючи на значну кількість праць, питання удосконалення механізмів публічного управління в кризових ситуаціях саме через оптимізацію взаємодії владних рівнів залишається фрагментарно вивченим.

Наступний напрям присвячено взаємодії органів влади з громадськістю як невід'ємній складовій сталого розвитку громад. О. В. Кольяно [6] визначає демократію необхідною умовою ефективної взаємодії, пропонуючи створення законодавчої основи для участі громадськості в прийнятті рішень. С. О. Байрак та В. М. Пахолок [7] розглядають теоретико-методологічні засади цієї взаємодії, акцентуючи увагу на концепціях партисипативної демократії та належного врядування. В. Гончарук [8] аналізує реалізацію механізмів взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства в умовах військового конфлікту, наголошуючи на зростанні волонтерської діяльності та транспарентності. Є. О. Родіонов [12] пропонує модель формування механізмів соціальної взаємодії, що базується на принципах прозорості, відкритості, інклюзивності, підзвітності та довіри, і наводить дані опитувань про низький рівень довіри до інститутів влади. В. Ф. Нестерович [10] доповнює цей напрям аналізом системи міжнародних стандартів місцевого самоврядування, зазначаючи, що роль міжнародних актів буде посилюватися під впливом глобальних та інтеграційних чинників.

Попри значний обсяг напрацювань, невирішеними залишаються питання комплексного удосконалення механізмів публічного управління на рівні територіальних громад саме в кризових ситуаціях (воєнний стан, посткризове відновлення) з урахуванням специфіки децентралізації. Зокрема, потребують подальшого дослідження: інтеграція пасіонарних ініціатив у формальні управлінські практики; взаємозв'язок між фінансовою стійкістю та антикризовою спроможністю громад; адаптація моделей розподілу компетенцій до умов високої невизначеності; а також розробка дієвих механізмів соціальної взаємодії, здатних забезпечити довіру та консолідацію зусиль усіх суб'єктів публічного управління. Саме вирішенню цих питань присвячується дана стаття.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів публічного управління територіальними громадами в кризових ситуаціях на основі використання потенціалу децентралізації.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

1. Проаналізувати сучасний стан наукових досліджень щодо впливу децентралізації на стійкість територіальних громад в умовах криз, систематизувавши основні теоретичні підходи до проблеми.
2. Визначити ключові чинники стійкості територіальних громад, що актуалізуються в кризових ситуаціях, зокрема соціальний капітал, пасіонарність, фінансову спроможність та рівень довіри між суб'єктами публічного управління.
3. Дослідити сучасні механізми взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування в контексті децентралізації, виявивши їх сильні та слабкі сторони в антикризовому управлінні.
4. Охарактеризувати проблеми фінансового забезпечення територіальних громад, особливо прифронтових, та запропонувати шляхи їх вирішення через механізми бюджетного менеджменту, адаптивних управлінських рішень та цифрової прозорості.
5. Розробити пропозиції щодо вдосконалення розподілу компетенцій між органами державної влади та місцевого самоврядування з метою підвищення ефективності антикризового управління на рівні територіальних громад.
6. Окреслити перспективні напрями інтеграції громадських ініціатив та інструментів партисипативної демократії в систему публічного управління територіальними громадами в посткризовий період.

Об'єктом дослідження виступає децентралізація як фактор забезпечення стійкості територіальних громад в умовах кризових явищ.

Предметом дослідження є механізми публічного управління, що забезпечують взаємодію органів державної влади та місцевого самоврядування, антикризове управління та розвиток територіальних громад у контексті децентралізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах дослідження здійснено системний аналіз децентралізації як фактора стійкості територіальних громад в умовах кризових ситуацій. На основі опрацювання наукових джерел [1–12] відокремлено ключові складові стійкості громад та визначено напрями удосконалення механізмів публічного управління.

Стійкість територіальної громади визначається як її здатність зберігати основні функції, адаптуватися до змін та відновлюватися після кризових явищ. Як зазначає Л. Комаха [1], у посткризових умовах

Таблиця 1

Механізми публічного управління стійкістю територіальних громад у кризових ситуаціях

Група чинників стійкості	Механізм публічного управління	Зміст механізму
Інституційно-правові	Механізм делегування повноважень	Передача окремих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування з відповідним ресурсним забезпеченням
	Механізм міжмуниципального співробітництва	Об'єднання ресурсів кількох громад для вирішення спільних проблем у кризових умовах
Соціально-психологічні	Механізм підтримки пасивності	Інституційне, освітнє та комунікаційне сприяння розвитку ініціативності та самоорганізації громадян
	Механізм соціальної взаємодії	Алгоритм реалізації дій влади по досягненню соціальних цілей громадянського суспільства (комунікаційний, партисипативний, нормативно-правовий, інформаційний)
Фінансово-економічні	Механізм бюджетного менеджменту	Активна оптимізація видатків, адаптивне управлінське рішення, залучення державних пільгових режимів
	Механізм залучення міжнародної допомоги	Використання міжнародної технічної допомоги та інвестицій для відновлення інфраструктури
Інформаційно-комунікаційні	Механізм цифрової прозорості	Впровадження цифрових інструментів управління (DREAM, Open Budget) для забезпечення відкритості фінансових потоків
	Механізм громадського контролю	Залучення населення до процесів прийняття рішень, моніторинг діяльності органів влади

Джерело: складено авторами на основі [1; 2; 4; 7; 8; 9; 12]

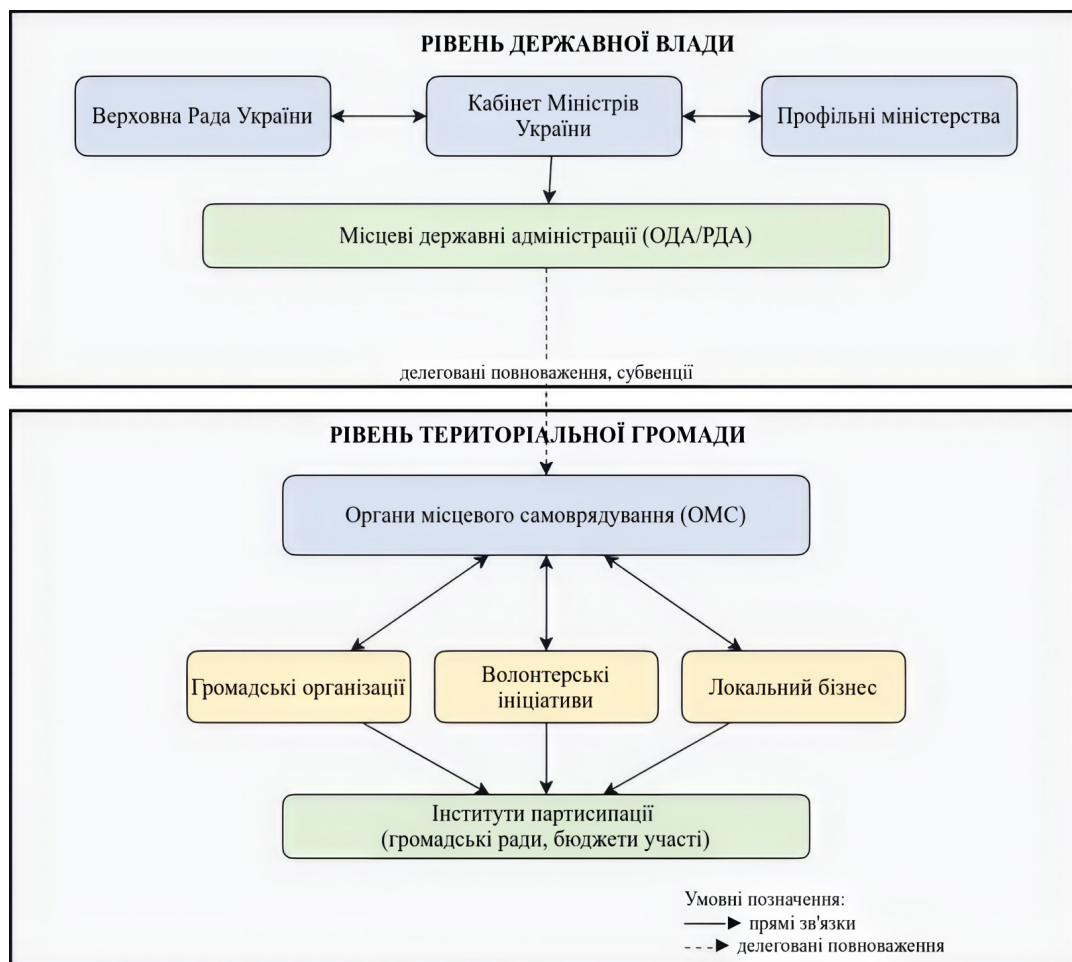

Рис. 1. Схема взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування в антикризовому управлінні територіальними громадами

Джерело: розроблено авторами на основі [3; 4; 7; 9; 11]

особливого значення набуває пасіонарність — індивідуальна та колективна якість, що характеризується високим рівнем мотивації, ініціативності та готовності до подолання труднощів. Вона виступає ресурсом формування соціального капіталу, довіри та солідарності між членами громади. Водночас, як підкреслюють І. В. Заблодська та ін. [2], для забезпечення довгострокової стійкості прифронтових громад необхідна належна фінансова база, яка в кризових умовах стає критичним обмеженням.

Децентралізація створює інституційні передумови для розвитку стійкості, оскільки передача повноважень, ресурсів та відповідальності на місцевий рівень дозволяє громадам самостійно визначати пріоритети та механізми реагування на кризи.

Аналіз наукових джерел [4; 5] дозволив відокремити чотири ключові групи чинників, що визначають стійкість територіальних громад у кризових ситуаціях: інституційно-правові (розподіл компетенцій, механізми координації), соціально-психологічні (пасіонарність, довіра, соціальний капітал), фінансово-економічні (бюджетна спроможність, диверсифікація джерел) та інформаційно-комунікаційні (цифрова прозорість, зворотний зв'язок із громадськістю). У табл. 1 систематизовано основні механізми публічного управління, що забезпечують реалізацію зазначених чинників у кризових умовах.

Табл. 1 демонструє, що кожна група чинників стійкості потребує відповідних управлінських механізмів. Особливу увагу слід звернути на те, що в кризових ситуаціях найбільш затребуваними є механізми, які забезпечують швидку адаптацію та мобілізацію ресурсів — делегування повноважень, підтримка пасіонарності, адаптивний бюджетний менеджмент та цифрова прозорість. Водночас ефективність зазначених механізмів залежить від рівня довіри між суб'єктами публічного управління, який, за даними Є. О. Родінова [12], залишається низьким.

На основі аналізу праць [3; 4; 9; 11] розроблено схему взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування в антикризовому управлінні територіальними громадами. Рис. 1 відображає багаторівневий характер такої взаємодії з урахуванням специфіки кризових ситуацій.

Рис. 1 ілюструє вертикальну та горизонтальну координацію в антикризовому управлінні. Вертикальна координація передбачає взаємодію між рівнем державної влади (Верховна Рада, Кабінет Міністрів, профільні міністерства, місцеві державні адміністрації) та рівнем територіальної громади (органи місцевого самоврядування). Горизонтальна координація охоплює відносини між ОМС та інститутами громадянського суспільства, волонтерськими ініціативами, бізнесом, а також інструменти партисипативної демократії.

На основі зазначеного підходу та з урахуванням результатів досліджень інших авторів [1; 4; 12] розроблено модель фінансово-управлінського забезпечення стійкості територіальної громади в кризових умовах (рис. 2).

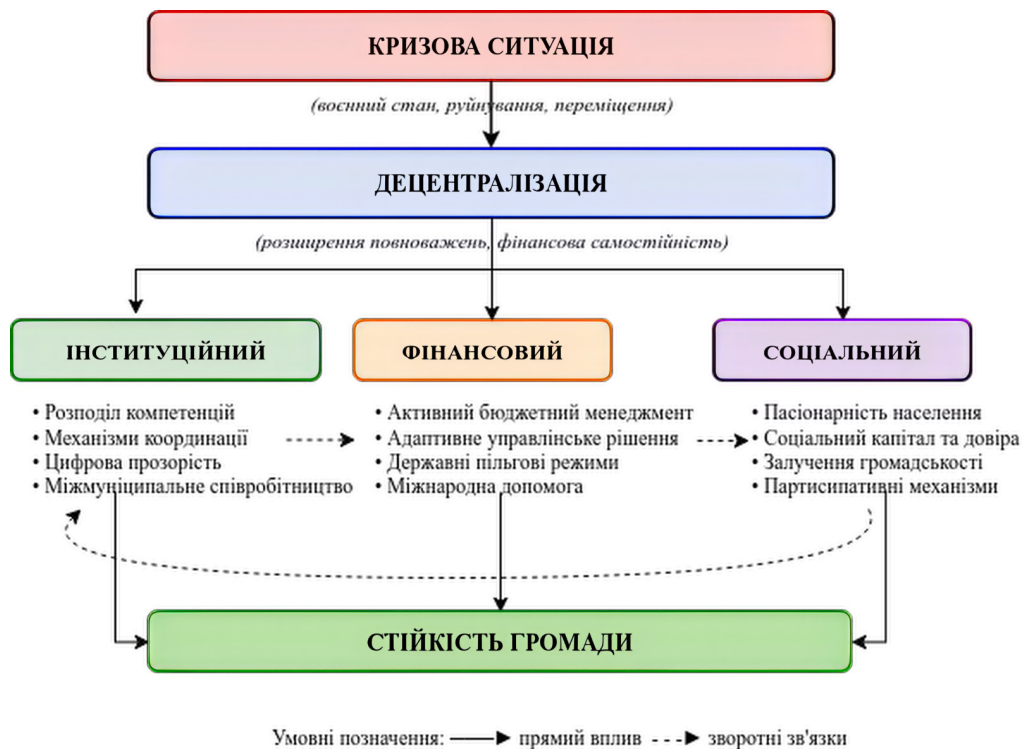

Рис. 2. Модель фінансово-управлінського забезпечення стійкості територіальної громади в кризових умовах

Джерело: розроблено авторами на основі [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 12]

Таблиця 2

**Порівняльна характеристика стійкості територіальних громад різних типів
у кризових умовах**

Тип громади	Рівень децентралізації	Основні кризові чинники	Рівень стійкості	Ключові проблеми	Перспективні механізми
Прифронтна громада	Високий	Руйнування інфраструктури, безпекові загрози, вимушене переміщення, дефіцит бюджету	Низький/Середній	Обмеженість власних доходів, високі видатки на безпеку, залежність від трансфертів	Адаптивний бюджетний менеджмент, державні пільгові режими, міжнародна допомога
Тилова громада (з високою пасіонарністю)	Високий	Соціально-психологічне напруження, потоки ВПО, економічна невизначеність	Високий	Ризик вигорання волонтерів, потреба в інституціалізації ініціатив	Інституційна підтримка пасіонарності, механізми соціальної взаємодії
Тилова громада (з низькою пасіонарністю)	Високий	Апатія, низька довіра до влади, слабка самоорганізація	Низький	Низький рівень громадської участі, пасивність населення	Механізми залучення громадськості, правова просвіта, партисипативні інструменти
Громада з незавершеною децентралізацією	Середній	Інституційна подвійність, конкуренція повноважень, низька координація	Низький	Збереження впливу місцевих адміністрацій, дублювання функцій	Завершення реформи, запровадження префектурної моделі, чіткий розподіл компетенцій

Джерело: складено авторами на основі [1; 2; 4; 5; 6; 7; 12]

Рис. 2 демонструє, що стійкість територіальної громади в кризових умовах забезпечується взаємодією трьох блоків — інституційного, фінансового та соціального. Децентралізація виступає системоутворюючим фактором, що створює передумови для ефективної реалізації кожного з блоків. Інституційний блок забезпечує правову та організаційну основу, фінансовий — необхідні ресурси, соціальний — людський капітал та суспільну підтримку. Стрілки між блоками відображають зворотні зв'язки: наприклад, цифрова прозорість (інституційний блок) сприяє ефективному бюджетному менеджменту (фінансовий блок), а залучення громадськості (соціальний блок) підвищує легітимність управлінських рішень (інституційний блок).

У табл. 2 проведено порівняльний аналіз стійкості територіальних громад різних типів залежно від рівня децентралізації та наявності кризових чинників.

Табл. 2 дозволяє зробити такі висновки:

- 1) високий рівень децентралізації сам по собі не гарантує стійкості громади в кризових умовах — вирішальне значення мають додаткові чинники, зокрема пасіонарність населення та наявність дієвих механізмів соціальної взаємодії;
- 2) прифронтні громади, незважаючи на формально високий рівень децентралізації, стикаються з критичними фінансовими обмеженнями, що вимагає запровадження спеціальних державних пільгових режимів та механізмів міжнародної допомоги;
- 4) громади з незавершеною децентралізацією демонструють найнижчу стійкість через інституційну невизначеність та конкуренцію повноважень, що підтверджує необхідність завершення адміністративно-територіальної реформи.

Таким чином, отримані результати свідчать, що децентралізація створює необхідні інституційні передумови для стійкості територіальних громад, однак її потенціал реалізується лише за умови комплексного застосування механізмів інституційної координації, фінансового забезпечення та соціальної взаємодії. Найбільш уразливими в кризових умовах виявилися прифронтні громади та громади з незавершеною децентралізацією, що потребує диференційованого підходу до розробки антикризових заходів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження, спрямованого на теоретико-методологічне обґрунтування та розробку практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів публічного управління територіальними громадами в кризових ситуаціях на основі використання потенціалу децентралізації, отримано такі висновки.

Децентралізація виступає системоутворюючим фактором забезпечення стійкості територіальних громад у кризових ситуаціях, оскільки створює інституційні, фінансові та організаційні передумови для швидкої адаптації, мобілізації ресурсів та ефективної координації зусиль усіх суб'єктів публічного управління. Водночас реформа децентралізації в Україні не завершена: зберігається інституційна подвійність на рівні областей і районів, що зумовлює конкуренцію повноважень між місцевими державними адміністраціями

та органами місцевого самоврядування. Недостатня координація між рівнями влади призводить до зниження ефективності надання адміністративних послуг та реагування на кризові явища.

Ключовими чинниками стійкості територіальних громад у кризових умовах, які актуалізуються в контексті децентралізації, є: інституційно-правові (розподіл компетенцій, механізми делегування повноважень, міжмуніципальне співробітництво), соціально-психологічні (пасіонарність, соціальний капітал, довіра, солідарність), фінансово-економічні (бюджетна спроможність, адаптивний менеджмент, диверсифікація джерел) та інформаційно-комунікаційні (цифрова прозорість, громадський контроль, зворотний зв'язок). Саме взаємодія цих складових дозволяє громадам швидко адаптуватися, ефективно координувати зусилля та забезпечувати довгострокову стійкість.

Механізми взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації потребують суттєвого вдосконалення. Найбільш проблемними зонами є: недостатнє ресурсне та кадрове забезпечення делегованих повноважень; збереження впливу місцевих державних адміністрацій на органи місцевого самоврядування, тоді як передбачалося їх заміщення префектурами з функціями нагляду; низький рівень довіри населення до інститутів влади та інститутів громадянського суспільства; недостатня інтеграція спонтанних громадських ініціатив у формальну систему публічного управління. Подолання зазначених проблем є необхідною умовою підвищення ефективності антикризового управління на рівні територіальних громад.

Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад у кризових умовах, особливо прифронтових, характеризується обмеженістю власних доходів місцевих бюджетів, зростанням видатків на безпекові та соціальні потреби, а також залежністю від зовнішніх джерел фінансування.

Удосконалення розподілу компетенцій між органами державної влади та місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення потребує використання дослідницько-інноваційних методів, що передбачає переосмислення наявних процесів і створення нових системних управлінських знань.

Інтеграція громадських ініціатив та інструментів партисипативної демократії в систему публічного управління територіальними громадами в посткризовий період має відбуватися через: створення законодавчої основи для участі громадськості в процесі прийняття рішень, особливо на центральному рівні управління; впровадження новітніх форм взаємодії влади з громадськістю та правову просвіту населення; побудову моделі соціальної взаємодії на принципах прозорості, відкритості, інклюзивності, підзвітності та довіри; інституціоналізацію локальних ініціатив, інтеграцію цифрових інструментів та міжнародну співпрацю.

Проведене дослідження підтверджує, що децентралізація є вагомим фактором стійкості територіальних громад, однак її потенціал реалізується лише за умови комплексного вдосконалення механізмів публічного управління, що враховують специфіку кризових ситуацій, тип громади (прифронтowa, тилова, з високою або низькою пасіонарністю, з незавершеною децентралізацією) та рівень довіри між суб'єктами управління.

Перспективи подальших досліджень полягають у необхідності формування комплексної моделі публічного управління розвитком територіальних громад, здатної забезпечити їх адаптивність та стійкість в умовах невизначеності та криз.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ВНЕСОК АВТОРІВ: Усі автори зробили внесок порівну.

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Комаха Л. Роль пасіонарності у забезпеченні стійкості та згуртованості територіальних громад після кризових явищ. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2025. № 34. С. 15–26. DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb342025342091>
2. Заблodsька І.В., Вахлакова В.В., Плетньов М.В. Фінансовий аспект розвитку соціально-економічної інфраструктури прифронтових територіальних громад. *Економічна парадигма*. 2026. № 5(109). С. 11–20. DOI: <https://doi.org/10.25313/3083-7782-2026-5-2>
3. Прокопенко С.Л. Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері надання адміністративних послуг у контексті децентралізації та цифровізації. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. № 2. С. 25–30. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.2.4>

4. Войтенко Ю. Особливості взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні за умов транзиту. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2025. № 21. С. 80–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-21-9>
5. Самойлов А. П. Методологічні засади розподілу компетенцій органів місцевого самоврядування та органів державної влади в Україні у контексті децентралізації. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. № 3. С. 119–124. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.3.18>
6. Колянюк О. В. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2021. № 65. С. 116–122. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-65-16>
7. Байрак С. О., Пахолок В. М. Теоретико-методологічні засади дослідження взаємодії органів місцевого самоврядування і громадськості. *Acta Securitatae Volyniensis*. 2024. № 3. С. 32–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2024-3-5>
8. Гончарук В. Реалізація механізмів взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства: виклики та перспективи. *Аспекти публічного управління*. 2022. Т. 10, № 5. С. 35–46. DOI: <https://doi.org/10.15421/152233>
9. Француз А. Й., Коренчук І. М. Делегування окремих повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у контексті адміністративної реформи. *Legal Bulletin*. 2025. № 15. С. 49–57. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2025-15-A7>
10. Нестерович В. Ф. Система міжнародних стандартів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2024. № 47. С. 391–401. DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-47-1-391-401>
11. Ромахова О. О., Плетньов М. В., Вахлакова В. В. Формування та реалізації інноваційної політики на рівні органів місцевого самоврядування: координація та взаємодія. *Економічна парадигма*. 2026. № 4(108). С. 109–118. DOI: <https://doi.org/10.25313/3083-7782-2026-4-10>
12. Родіонов Є. О. Механізми соціальної взаємодії влади та громадянського суспільства на етапі повоєнної розбудови публічного управління. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. № 3. С. 64–70. DOI: <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.3.8>

References

1. Komakha, L. (2025). Rol pasionarnosti u zabezpechenni stiikosti ta zghurtovanosti terytorialnykh hromad pislia kryzovykh yavlyshch [The role of passionarity in ensuring the resilience and cohesion of territorial communities after crisis phenomena]. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennya*, 34, 15–26. <https://doi.org/10.35432/tisb342025342091> [in Ukrainian].
2. Zablodska, I. V., Vakhakova, V. V., & Pletnov, M. V. (2026). Finansovy aspekt rozvytku sotsialno-ekonomichnoi infrastruktury pryfrontovykh terytorialnykh hromad [Financial aspect of the development of socio-economic infrastructure of frontline territorial communities]. *Ekonomichna paradyhma*, 5(109), 11–20. <https://doi.org/10.25313/3083-7782-2026-5-2> [in Ukrainian].
3. Prokopenko, S. L. (2024). Vzaiemodiia orhaniv derzhavnoi vlady ta orhaniv mistsevoho samovriaduvannia u sferi naddannia administratyvnykh posluh u konteksti detsentralizatsii ta tsyfrovizatsii [Interaction of state authorities and local self-government bodies in the sphere of providing administrative services in the context of decentralisation and digitalisation]. *Dniprovskiyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, 2, 25–30. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.2.4> [in Ukrainian].
4. Voitenko, Yu. (2025). Osoblyvosti vzaiemodii orhaniv derzhavnoi vlady ta mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini za umov tranzytu [Peculiarities of interaction between state authorities and local self-government in Ukraine under transit conditions]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Seria: Politolohiia*, 21, 80–85. <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-21-9> [in Ukrainian].
5. Samoilov, A. P. (2024). Metodolohichni zasady rozpodilu kompetentsii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia ta orhaniv derzhavnoi vlady v Ukraini u konteksti detsentralizatsii [Methodological foundations of the distribution of competences of local self-government bodies and state authorities in Ukraine in the context of decentralisation]. *Dniprovskiyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, 3, 119–124. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.3.18> [in Ukrainian].
6. Kolianko, O. V. (2021). Vzaiemodiia orhaniv derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia z hromadskistiu [Interaction of public administration and local self-government bodies with the public]. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky*, 65, 116–122. <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2021-65-16> [in Ukrainian].
7. Bairak, S. O., & Pakholok, V. M. (2024). Teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia vzaiemodii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia i hromadskosti [Theoretical and methodological foundations of the study of interaction between local self-government bodies and the public]. *Acta Securitatae Volyniensis*, 3, 32–40. <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2024-3-5> [in Ukrainian].
8. Honcharuk, V. (2022). Realizatsiia mekhanizmiv vzaiemodii orhaniv vlady ta instytutiv hromadianskoho suspilstva: vyklyky ta perspektyvy [Implementation of mechanisms of interaction between authorities and civil society institutions: Challenges and prospects]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 10(5), 35–46. <https://doi.org/10.15421/152233> [in Ukrainian].

9. Frantsuz, A. Y., & Korenchuk, I. M. (2025). Delehuvannia okremykh povnovazhen orhaniv vykonavchoi vlady ta orhaniv mistsevoho samovriaduvannia u konteksti administratyvnoi reformy [Delegation of certain powers of executive authorities and local self-government bodies in the context of administrative reform]. *Legal Bulletin*, 15, 49–57. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2025-15-A7> [in Ukrainian].

10. Nesterovych, V. F. (2024). Systema mizhnarodnykh standartiv mistsevoho samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii vlady [The system of international standards of local self-government under conditions of decentralisation of power]. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*, 47(1), 391–401. <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-47-1-391-401> [in Ukrainian].

11. Romakhova, O. O., Pletnov, M. V., & Vakhlakova, V. V. (2026). Formuvannia ta realizatsiia innovatsiinoi polityky na rivni orhaniv mistsevoho samovriaduvannia: koordynatsiia ta vzaiemodiia [Formation and implementation of innovation policy at the level of local self-government bodies: Coordination and interaction]. *Ekonomichna paradyhma*, 4(108), 109–118. <https://doi.org/10.25313/3083-7782-2026-4-10> [in Ukrainian].

12. Rodionov, Ye. O. (2024). Mekhanizmy sotsialnoi vzaiemodii vlady ta hromadianskoho suspilstva na etapi povoiennoi rozbudovy publichnoho upravlinnia [Mechanisms of social interaction between authorities and civil society at the stage of post-war reconstruction of public administration]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Serii: Publichne upravlinnia ta administruvannia*, 3, 64–70. <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.3.8> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.05.2026

Дата публікації: 31.05.2026

Dergach Anna

*PhD in Public Administration,
Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Production and Investment
Management
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine*

Prykhodko Olena

*Candidate of Sociological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Sociology and Social Work
Kryvyi Rih State Pedagogical University*

Vitenko Serhii

*PhD student of the Department of Production
and Investment Management
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine*

DECENTRALISATION AS A FACTOR OF TERRITORIAL COMMUNITY RESILIENCE: IMPROVING PUBLIC MANAGEMENT MECHANISMS IN CRISIS SITUATIONS

Summary. Introduction. This article examines the problem of ensuring the resilience of territorial communities in crisis situations through the lens of decentralisation. The relevance of the study is determined by the incomplete nature of decentralisation reform in Ukraine, institutional duality at the oblast and raion levels, low levels of trust in authorities, and insufficient integration of civic initiatives into the public management system.

Aim. To provide a theoretical and methodological substantiation and to develop practical recommendations for improving public management mechanisms for territorial communities in crisis situations by harnessing the potential of decentralisation.

Materials and Methods. The research materials comprise scholarly works by Ukrainian authors devoted to the issues of decentralisation, interaction between state authorities and local self-government, financial support for communities, passionarity, and social interaction. The following methods were employed: theoretical generalisation, systematisation, comparative analysis, as well as tabular and schematic methods for visualising the results.

Results. The key factors of territorial community resilience have been identified: institutional-legal, socio-psychological, financial-economic, and information-communication factors. A scheme for the interaction between state authorities and local self-government in crisis management has been developed, along with a model for the financial and managerial provision of community resilience. A quadrant of financial resilience (active budget management, adaptive managerial decisions, state preferential regimes, and digital transparency) has been constructed. It has been found that front-line communities and communities with incomplete decentralisation are the most vulnerable. The necessity of completing the administrative-territorial reform, introducing a prefectural model, creating mechanisms to support passionarity, and institutionalising local initiatives has been substantiated.

Prospects. Further research should be directed towards forming a comprehensive model of public management for the development of territorial communities capable of ensuring their adaptability under conditions of uncertainty, in particular through quantitative analysis of the impact of the components of financial resilience, studying mechanisms for diversifying funding sources, and transforming spontaneous civic initiatives into sustainable management practices using digital tools.

Key words: public management, mechanisms of interaction between state authorities and local self-government, decentralisation, crisis management, territorial community.